

ŽIVOTOPIS BEZ TÉMATU. ZÁHADA KOLEM ŠARLATÁNA TRVÁ DÁL

---

21. srpna 2020, iDNES.cz – autor: Mirka Spáčilová

Smysly se nasýtily, mozek by chtěl přídavek, srdce zůstalo chladné. Tak by se dal shrnout zážitek z filmu Šarlatán, který půl roku po původním termínu vstoupil konečně do kin.

Světovou premiéru stihl snímek Agnieszky Hollandové těsně před koronavirem na letošním Berlinale. Tehdy o něm Peter Bradshaw z listu The Guardian napsal, že „zcela neuspokojuje zvědavost, kterou vzbuzuje“. A jeho kolega Guy Lodge z Variety nazval Šarlatána „ambiciózním portrétem lidské nedokonalosti, který se nevyvíjí tak, aby vzbudil u publika vůči hrdinovi velkou náklonnost“.

Oba mají pravdu.

Ze Šarlatána dýchá jak filmařská ctižádost, tak přitažlivá záhadnost hlavní postavy, reálného lidového léčitele Jana Mikoláška, jehož osud scenárista Marek Epstein poskládal dílem z faktů, dílem z legend i vlastní fantazie. Navíc vyprávění započaté smrtí prezidenta Antonína Zápotockého, od níž postupuje v čase zpět i vpřed, poskytuje výhodu dobového koloritu, s nímž si nejen kameraman Martin Štrba vyloženě labužnický pohrává. Přesto je výsledek spíše řemeslně úctyhodný než emočně strhující. Jako by se Šarlatán nedovedl rozhodnout, o čem vlastně hodlá vyprávět: o muži se (snad) zázračnou schopností diagnostiky i přírodní léčby, o člověku zmítaném mezi vírou, sklonem ke krutosti a tenkrát zapovězenou sexuální orientací, nebo o dějinách, v jejichž vývoji film poměřuje metody německého gestapa s následnou brutalitou StB.

Nejsilnější je tam, kde se drží hrdinovy práce, v podstatě organizované továrny na zdraví, kde zástupy pacientů třímajících lahvičku s vlastní močí trpělivě čekají, až Mikolášek tekutinu protřepe, prohlédne, vysloví verdikt a určí terapii. Vzorek za vzorkem se střídají zábavné, tragické i kuriózní případy, ještě barvitěji ve výjevech, kdy je Mikolášek teprve učedníkem babky kořenářky ve skvělém podání Jaroslavy Pokorné. Navíc mladý Mikolášek, jehož ztvárnil Josef Trojan, vyzařuje jiskřivější i hrozivější energii než hercův zkušenější otec Ivan Trojan coby Mikolášek dospělý.

Skoky v čase včetně traumatu z první světové války ovšem představují obehnanou šablonu, která jistý řád životních milníků dostane teprve během hrdinových výslechů ve vazbě. Obrazová manýra zase doprovází milostné scény Ivana Trojana s Jurajem Lojem v roli léčitelova oddaného asistenta; detaily propletených nohou už patří k banální výbavě filmové erotiky.

Hlavně však uprostřed politické kroniky dvacátého století zůstává sám Mikolášek záhadou. Jeho zoufalý výkřik „Potřebuju léčit“ jako by odkazoval k posedlosti pošetilců, kteří věří ve vlastní ostrůvek profesní nezávislosti bez ohledu na vůkolní zruďné režimy – podobně jako slavný filmový Mefisto.

Ale ani takový motiv se v Šarlatánovi silněji neprosadí: ve finále, které obstará proces včetně hrdinovy závěrečné řeči, se bez ohledu na její překvapivý obsah z filmu vyloupne dost tradiční vypravěčský model životopisu bez tématu. Životopisu uměle dramatizovaného i za cenu ohýbání reality – třeba pravdivý předmět Mikoláškovy obžaloby si lze dohledat – životopisu tak precizního, až hraničí s popisností. Paradoxně Havel je divácky záživnější.

Zdroj: https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/recenze-sarlatan-hollandova-ivan-trojan.A200820_565919_filmvideo_spm